

İstanbul İlindeki Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı ile İlgili Tutumlarının ve İlişkili Faktörlerin Araştırılması

Evaluation of the Attitudes of University Students in Istanbul Regarding Women-Related Conception of ‘Honor’ and Related Factors

Muzaffer Berna Doğan* Yasemin Çavuş Solmaz⁺ Burcu Öz^Ω Fatime Erdoğan[×]Hatice Özdoğan^Θ

Öne Çıkanlar:

- Ailenin ve toplumun kültürel yapısı namus algısı üzerinde etkilidir.
- Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı ile ilgili genel olarak eşitlikçi tutuma sahip oldukları anlaşılmıştır.
- Okul öncesi dönemden itibaren tüm eğitim aşamalarında ilgili bilgilendirmeler yapılmalıdır.
- Tüm kamu kurum ve kuruluşlarına, üniversitelere ve özel sektör çalışanlarına eğitimler verilmelidir.

Öz: Bu araştırma, kadına ilişkin namus anlayışı ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlayarak, üniversite öğrencilerinin bu konudaki tutumlarının ve algılarının hangi faktörlerle değişebileceğini incelemektedir. Araştırma tanımlayıcı-kesitsel tiptedir. 200 üniversite öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Çalışma verileri, öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini içeren Kişisel Bilgi Formu ve Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutum Ölçeği” (KİNATÖ) ile toplanmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 20,98±1,80, %69.5’i (n=139) kadın, %30,5’i (n=61) erkek, %62’si (n=124) sağlık ile ilgili bölümlerde okumaktadır. Genel olarak erkek öğrencilerin, imam hatip lisesinden mezun olmuş, sayısal bölümlerde okuyan, annesi okur-yazar olmayan, köyde doğan, babası okur-yazar olmayan, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde doğan öğrencilerin namus ile ilgili tutumlarının daha olumsuz olduğu görülmüştür. Bu çalışmada ailenin, cinsiyetin, kırsal bölgede doğmanın ve yaşamının, eğitimin namus algısı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Tüm eğitim aşamalarında, sosyal medya ve iletişim araçlarında, vaaz ve hutbelere toplumsal cinsiyet rolleri, kadın-erkek eşitliği, hukuki düzenlemeler ile ilgili bilgilendirmelerin gerçekleştirilmesi sağlanabilir. Konunun kök nedenlerinin ve önlemlerin belirlenmesi açısından farklı sosyal çevreye sahip geniş kitlelerle gerçekleştirilecek projelerin, araştırmaların gerçekleştirilmesi desteklenmelidir.

Anahtar kelimeler: Kadınlar, Kadının Rolü, Erkeğin Rolü, Cinsiyet Eşitliği.

*Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, bernadogan@arel.edu.tr.
ORCID: 0000-0001-9538-3494.

⁺Öğr. Gör., İstanbul Arel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, yasemincavus@arel.edu.tr.
ORCID: 0000-0003-0626-6582.

^ΩSerbest Araştırmacı, burcuozzz77@gmail.com. ORCID: 0000-0001-9155-3732.

[×]Serbest Araştırmacı, Dr. Lütfi Kırdar Şehir Hastanesi Göğüs Hastalıkları Kliniği, fatime0056@gmail.com.

ORCID: 0000-0001-9819-316X.

^ΘSerbest Araştırmacı, hatice.ozdgn22@gmail.com. ORCID: 0000-0002-1663-0790.

Highlights:

- The cultural structure of the family and society has an impact on the perception of honor.
  - It was understood that the students generally had egalitarian attitudes regarding the understanding of honor towards women.
  - Relevant information should be provided at all stages of education, starting from the pre-school period.
  - Training should be provided to all public institutions and organizations, universities and private sector employees.
-

Abstract: This research aims to evaluate the understanding and attitudes of honour towards women and examines the factors that may change the attitudes and perceptions of university students. The research is descriptive-cross-sectional. 200 university students form the sample of the research. The data of the study are collected with the Personal Information Form, which includes the descriptive characteristics of the students, and the "Attitude Scale for the Women-Related Conception of 'Honor'" (ASWRCH). The mean age of the students is 20.98 ± 1.80 , 69.5% (n=139) female, 30.5% (n=61) male, 62% (n=124) studying health. Male students, who graduated from imam hatip high school, have been studying in the departments related to numeracy, whose mother is illiterate, who were born in a village, whose father is illiterate, who were born in the Southeastern and Eastern Anatolia regions, have more negative attitudes towards honour. It is seen that family, gender, birth place and living in a rural area, education have an impact on the perception of honor. For a systematic mentality change, it can be ensured that information on gender roles, equality between women and men and legal regulations can be provided in all educational stages, in the social media and communication tools and sermons. In order to determine the root causes of the issue and measures, projects and researches should be carried out with large audiences with different social environments.

Keywords: Women, Women's Role, Men's Role, Gender Equity.

Summary

The cultural structure in the society in which the individual is located causes some expectations to be formed for people's behaviour, thoughts, and actions. One of these social norms is that there are differences between men and women in terms of behaviour, duties, and responsibilities. These norms have revealed the concept of gender and the concept of honour that this concept has shaped. The idea of gender is expressed as a set of behaviours, responsibilities, and roles expected and accepted by society by the biological sex of people (Yaşar, 2011:15; Zeyneloğlu, 2008:7). Society assigns the role of care, upbringing, and reproduction to women while delegating tasks such as superiority and high status in decision-making to men (Çaylan Çağlayan and Topatan, 2020:78). As a result of these roles, men have been more active economically, politically and socially in the society, and women have been involved in the execution of housework or the service sector (Altınova and Duyan, 2013: 10). Women could not take advantage of the educational opportunities and economic resources provided. They could not take an active role in business life and politics.

This research aims to evaluate the understanding and attitudes of honour towards women and examines the factors that may change the attitudes and perceptions of university students. It is a descriptive-cross-sectional research design with a sample of 200 university students. Data collection involves a Personal Information Form to gather students' demographic information and the "Attitude Scale for the Women-Related Conception of 'Honor' (ASWRCH)." Data are collected online through Google Forms. Ethical approval is granted by the Ethics Committee of Istanbul Arel University (Date: 5.02.2021, Number: 2021/03), adhering to Helsinki Declaration guidelines. The study focuses on university students aged 18-24 in Istanbul. Power analysis, conducted using G-Power (version 3.1.9.6), determines the appropriate sample size.

This study shows that the students generally have a negative attitude towards understanding honour regarding women. However, it is seen that male students who graduated from Imam Hatip High School, whose mother is illiterate, who were born in a village, whose father is illiterate, and who were born in the Southeast and East Anatolia regions have the lowest ASWRCH total score average and traditional honour understanding score averages. In terms of the egalitarian approach sub-dimension, it is determined that the lowest average score is among students who graduated from Imam Hatip High School, whose mother is illiterate, who was born in a village, whose father is illiterate, and who were born in the Southeastern and Eastern Anatolia regions. In the sub-dimension of premarital sexuality/honour understanding, it is determined that the students who have been studying in numerical departments, whose mother is illiterate, who was born in a village, whose father is illiterate, who was born in the Southeast and East Anatolia regions, have the lowest average score. This study shows that the cultural structure of the family and society affects the perception of honour. For a systematic mindset of change, information about gender roles, gender equality, and legal regulations can be provided in all stages of education, visual and written media, social media and communication tools, and sermons from the preschool period. Starting from the preschool period, educational programs that include issues of honour perception and gender sensitivity at every stage of education and teach a respectful, fair approach to interpersonal relationships can be prepared and implemented. In terms of obligations arising from laws and international conventions, the relevant practices should be fulfilled with zero tolerance and without providing a penalty discount. It can be ensured that it is necessary to provide "gender equality and perception of honour" education throughout the country for all public institutions and organizations, universities, and private sector employees.

Giriş

Bireyin içinde bulunduğu toplumdaki kültürel yapı; kişilerin davranışlarına, düşüncelerine ve hareketlerine yönelik bazı beklentilerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu sosyal normlardan biri de erkek ve kadın arasında davranış, görev ve sorumluluklar yönünden farklılıkların olmasıdır. Bu normlar toplumsal cinsiyet kavramını ve bu kavramla şekillenen namus kavramını ortaya çıkarmıştır. Toplumsal cinsiyet kavramı; kişilerin biyolojik cinsiyetine uygun olarak, toplum tarafından beklenen ve kabul edilen davranış biçimleri, sorumluluk ve roller bütünü olarak ifade edilmektedir (Yaşar, 2011: 15; Zeyneloğlu, 2008: 7). Toplumsal cinsiyet kavramı zaman içinde ve farklı toplumlarda değişkenlik göstermekte, bireylerin hayatını farklı dönemlerde birçok açıdan etkilemektedir. Birey, cinsiyeti sebebiyle hizmet erişiminde, oluşan fırsatların kullanımında ya da kaynakların ayrılmasında haksızlığa uğrayabilmektedir (Başar, 2017: 131) Cinsiyete özgü kural ve davranışlara uyulmadığı takdirde damgalama, dışlama ya da ayrımcılık gibi sağlıklı olumsuz etkileyen davranışlar ile karşılaşmaktadır. Özellikle kadınlar, düşük toplumsal statüye sahip olarak görülmekte ve bu durumdan olumsuz olarak etkilenmektedir (Başar, 2017: 133).

Namus kavramı, geleneksel bakış açısıyla sıkça ilişkilendirilir, ancak bu ilişkilendirme karmaşık ve indirgemeci olabilir. Geleneksel namus anlayışı, genellikle toplumsal cinsiyet rollerinin katı olduğu, aile değerlerinin ve toplumsal normların daha klasik bir şekilde korunduğu bir dönem veya toplum yapısını vurgular (Bağlı, 2008: 22). Toplum kadınlara bakım verme, büyütme ve üreme rolünü yüklerken erkeklere karar vermede üstünlük, yüksek statü gibi görevleri yüklemektedir (Çaylan Çağlayan ve Topatan, 2020: 78). Bu roller sonucunda erkekler; toplumda ekonomik, siyasi ve sosyal açıdan daha aktif olmuş, kadınlar ise ev işlerinin yürütülmesinde veya hizmet sektöründe yer almışlardır (Altınova ve Duyan, 2013: 10). Ancak bu, namus kavramını yalnızca bu geleneksel anlamda ele almanın eksik bir bakış açısı olduğunu gösterir. Modern toplumlarda da namus anlayışı karmaşık bir şekilde değişebilir ve farklı yorumlarla karşılaşılabilir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, insan hakları ve bireysel özgürlükler gibi modern değerler, namusun yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. Bu nedenle, namus kavramını anlamak için geleneksel ve modern bakış açılarını dikkate almak önemlidir. Ayrıca, namus kavramı farklı kültürlerde ve toplumların farklı zaman dilimlerinde farklı şekillerde yorumlanabilir. Bu nedenle, sadece geleneksel veya modern bir perspektife sıkıştırmadan, kültürel, tarihsel ve toplumsal bağlamları dikkate alarak namusu anlamaya çalışmak daha kapsamlı bir yaklaşım sunabilir. Bu yaklaşım, namusun çok yönlü bir kavram olduğunu ve farklı toplumlarda farklı şekillerde ifade edilebileceğini kabul eder (Bağlı, 2008: 106).

Ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yansımaları sıklıkla görülmektedir. Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi, Dünya Ekonomik Forumu tarafından ilk kez 2006 yılında toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusundaki ilerlemeyi ölçmek ve ülkelerin ekonomik fırsatlar, eğitim, sağlık ve siyasi yetki alanlarındaki cinsiyet eşitsizliklerini karşılaştırmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu endeks ülke sıralamalarını vererek cinsiyet eşitsizliğinin nedenlerini ve bu eşitsizliği kapatmak için yerine getirilen politikaları izler. 2021 yılındaki rapor Küresel Cinsiyet Eşitsizliği bakımından 156 ülkenin sıralamalarını ve puanlarını sunmuştur. Bu rapora göre Türkiye, 156 ülke arasında cinsiyet eşitsizliği bakımından alt sıralarda yer alarak 133. olmuştur (World Economic Forum, 2021: 10).

Türkiye'deki kadınlar, “aile namusuna zarar gelmemesi” bahanesiyle erkekler tarafından denetlenmektedir. Bu sürekli denetleme, cinsiyet eşitsizliğinin temelinde yatan şeydir. Bu tahakkümün en olumsuz sonuçları özellikle toplumsal cinsiyet ve namus algılarında ortaya çıkmaktadır (Çaylan Çağlayan ve Topatan, 2020: 78; Kumcağız ve Dadashzadeh, 2017: 121). Namus, toplumsal cinsiyet kavramı ile anlamlı hale gelmekte ve farklı kültürlerde farklı anlamlar taşıyabilmektedir (Kalav, 2012:152). Farklı kültürlerde “namus”, toplumsal normlar, değerler ve cinsiyet rolleri ile sıkı sıkıya bağlı bir kavramdır. Bu kavram, farklı coğrafyalarda ve kültürlerde farklı şekillerde tanımlanır ve yorumlanır. Aynı zamanda bu kavramın belirli bir toplum içinde nasıl algılandığını ve nasıl işlediğini ifade eder. Orta Doğu’da namus, namus kültürü kavramı ile tanımlanırken, Asya’da namus, görünür imaj kültürü kavramı ile tanımlanmaktadır. Namus kültürlerinde, erkeklerin toplumda baskın ve güçlü bir rol oynaması beklenirken kadınlar için itaatkârlık, toplumsal cinsiyet rollerine uyma ve özellikle cinsel davranışlarında titizlik gösterme beklentisi bulunur. Kadınların davranışları, özellikle cinsel yaşamları (bekâret, evlilik dışı ilişkiler, farklı erkeklerle ilişkiler, cinsel konulardaki mahremiyet vb.), aile onuru ve namusu açısından büyük önem taşır. Toplumun gözünde, ailenin saygınlığı, itibarı ve namusu, herhangi bir davranışla tehlikeye atılabilir. Bu nedenle, toplum tarafından belirlenen normlara uymak ve ailenin namusunu korumak büyük bir öneme sahiptir. Namus kültürü, genellikle aile onurunu koruma, cinsel davranışların denetlenmesi ve kadınların aile içindeki rollerinin sıkı bir şekilde düzenlenmesi ile ilişkilendirilir. Erkek ise kadının cinsel sağlığını veya bu durumun oluşturduğu kendi namus kavramını denetlemekle sorumludur. Namus kültürlerinde, erkekler sadece kendi namuslarını korumakla kalmaz, aynı zamanda ailelerindeki kadınların namusundan da sorumlu tutulur. Eğer dışarıdan gelen bir tehdit namusa zarar verirse erkekler genellikle tepki vermekle yükümlüdür. Benzer şekilde, aile içinde namusla ilgili davranışlarda uygun davranmayan kadınlarla ilgilenmek de erkeklere düşer. Bu durumda, erkekler stres, aşağılanma, anksiyete, utanç ve öfke gibi duygular yaşayabilirler. Bu duygular, namusu zarar gördüğünü düşündükleri kadına

yöneltir. Ayrıca, aile üyeleri, toplumun beklentileri, erkeklik algısı, ataerkillik ve toplumsal baskı gibi faktörler de erkeklerin şiddet uygulama eğilimini artırabilir. Bu, namus kültürlerindeki erkeklerin üzerindeki büyük bir baskı ve sorumluluğun bir sonucu olarak ortaya çıkabilir. Kısacası bu kültürlerde namus ihlali ciddi sonuçlar doğurabilir ve toplum içinde dışlanmaya veya şiddet ve baskıya başvurarak namusun korunmasına neden olabilir (Aksoy ve Vefikuluçay Yılmaz, 2019: 4; Hamzaoğlu ve Konuralp, 2019: 53; Sakallı Uğurlu ve Akbaş, 2013: 86-87). Namus kültürüne benzeyen görünür imaj kültüründe ise kişinin kendisi ve toplumun gözünde değeri olarak ifade edilmektedir. Buna karşın Batı kültürlerinde namus, onur kültürü kavramı ile tanımlanmaktadır. Bu kavram genellikle bireysel özgürlüklere ve eşitlik ilkelerine dayalı olarak farklı bir şekilde algılanır. Burada her bireyin doğuştan sahip olduğu içsel bir değere vurgu yapılmaktadır. Kişinin kendi davranışlarından sorumlu hissetmesi, kendini kontrol etmesi ve etkin bir hukuk sistemi varsa doğru davranışları teşvik eder. Bu kültürlerde, kadın bedeni ve cinselliği üzerinden namusun tanımlanma durumu daha azdır, aksine kişisel onur ve dürüstlüğü ifade eder ve toplumsal baskılarla sıkı sıkıya ilişkilendirilmez (Sakallı Uğurlu ve Akbaş, 2013: 77). Zira bu algı farklılıkları birçok ülkede bulunmakla birlikte özellikle ataerkil ideolojilerde kendini daha belirgin şekilde göstermektedir. Ataerkil sistemlerde, erkekler genellikle ekonomik, sosyal ve politik açıdan üstün bir konumda bulunurlar. Bu sistemler, erkeklerin toplumun anahtar pozisyonlarını işgal etmelerini ve kadınlar üzerinde hakimiyet kurmalarını teşvik eder. Kadınlar ise bu sistemler içinde sıklıkla ikincil bir konumda bulunurlar. Başka bir deyişle, namus kültürlerinde kadınlar, bağımsız bireyler olarak değil, erkeğin mülkiyeti olarak algılanır ve bu durum ataerkil düzenin bir sonucudur (Sakallı Uğurlu ve Akbaş, 2013: 79). Aynı zamanda bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliğine zarar veren, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini öne çıkararak yücelten toplumsal bir algıyı da destekler nitelikte olmaktadır (Acar ve Altunok, 2013: 18). Bu şekilde toplumsal cinsiyet eşitsizliği ortaya çıkmakta, kadını ve kadının cinselliğini kontrol etme görevi erkeğe verilmektedir. Bazı toplumlarda, namus kavramının kadınların cinselliği üzerinden şekillendiğini ve bu şekilde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini desteklediği vurgulanmaktadır. Bu durumun Müslüman toplumlarda daha fazla görünür olması, İslam'ın toplumsal ve cinsel normları düzenleyen bir din olması ve farklı kültürel yorumlara tabi tutulabilmesi ile açıklanabilir. Özellikle bazı Müslüman toplumlarda, cinsellik ve namus, erkeklerin kontrolü altında görülebilecek birer “şeref” veya “onur” meselesi olarak ele alınır (Aksoy ve Vefikuluçay Yılmaz, 2019: 7). Bu, kadınların ahlaki davranışları ve cinsel kimlikleri üzerinde sıkı bir denetim gerektiği inancından kaynaklanır. Bu tür bir kontrol, kadınların özgürlüğünü ve cinsel kimliklerini sınırlayabilir, cinsel şiddeti teşvik edebilir ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirebilir. Bu algı sadece İslam toplumlarıyla sınırlı değildir; aynı zamanda Hristiyanlık ve Musevilik gibi diğer dinlerde de bulunur. Bu algı, toplumsal

cinsiyet rollerinin belirlenmesini ve uygulanmasını destekler ve erkeğin kadına üstünlüğünü savunur. Ayrıca, kadının cinsel davranışlarını namus kavramı altında değerlendirir. Bu yaklaşım, dinlerin farklı yorumlarına dayanabilir ve bu yorumlar farklı toplumlarda değişebilir. Ancak bu tür algılar, cinsiyet eşitliği ve kadın hakları açısından eleştirilere tabi tutulan yaygın sosyal normlara katkıda bulunabilir (Sakallı Uğurlu ve Akbaş, 2013: 87-88; Aksoy ve Vefikuluçay Yılmaz, 2019: 8). Bu nedenle, namus kültürü sadece Müslüman ülkelerle sınırlı değildir, aynı zamanda Hristiyan ülkeleri gibi farklı toplumları da içerebilir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çeşitli toplumlarda ve dinlerde mevcut olabilir. Kadınların cinselliğini kontrol etmeye yönelik baskılar, bu eşitsizliği destekleyebilir ve kadın haklarına yönelik zorlukları artırabilir. Bu nedenle, cinsiyet eşitliği ve kadın hakları için mücadele, din, kültür veya coğrafyaya bakılmaksızın evrensel bir öneme sahiptir (Sakallı Uğurlu ve Akbaş, 2013: 81).

Namus kavramı ve namus cinayetleri sadece Müslüman ülkelerle veya Asya'daki ülkelerle sınırlı bir olgu değildir. Bu kavram ve bu tür suçlar, dünya genelinde farklı toplumlarda ve kültürlerde görülebilir. Namus anlayışı ve namus cinayetleri, coğrafi sınırlarla sınırlı değildir ve çeşitli dinlere, geleneklere ve toplumsal normlara dayalı olarak değişiklik gösterebilir. (Sakallı Uğurlu ve Akbaş, 2013:82). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise namus cinayeti gibi radikal cezaların temel nedenlerinden biridir. Namus cinayeti, genellikle kadınların aileleri veya toplum tarafından, kişisel veya aile itibarının korunması adına gerçekleştirilen şiddet eylemlerini içerir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların aile içinde veya toplumda değersizleştirilmesi, kontrol altında tutulması ve maruz kaldıkları şiddetin meşrulaştırılmasına yol açabilir. Bu bağlamda, şiddet önemli bir konu olarak karşımıza çıkar (Hamzaoğlu ve Konuralp, 2019: 52).

Geleneksel olarak, ev işleri ve çocuk bakımı, kadınların sorumlu olduğu alan olarak görülmüş ve bu anlayış kadınların ekonomik bağımsızlıklarının sınırlandırılmasına yol açmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerinin bir unsuru olarak kabul edilen bu roller, kadınların iş gücüne katılımını ve kariyer olanaklarını sınırlamıştır. Bu bağlamda, ev içi emek toplumsal cinsiyet eşitsizliğini güçlendiren bir faktör olarak öne çıkar. Ücretli emek konusu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında ekonomik boyutta da etkilerini gösterir. Kadınlar genellikle erkek egemen sektörlerde daha düşük ücretlerle istihdam edilirken, erkekler genellikle daha yüksek ücretli pozisyonlarda bulunurlar. Bu, erkeklerin aile geçimini sağlama beklentisinin bir sonucu olarak ortaya çıkan cinsiyet temelli bir ayrımcılık örneğidir, ki bu da toplumsal normların bir yansımasıdır. Ücretli emek alanında cinsiyet eşitsizliği, kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmalarını zorlaştırır (Bilgin, 2016: 224; Okay, 2021: 17-18). Toplumsal cinsiyet normları, beden ve cinsellikle sıkı bir şekilde ilişkilidir. Bu normlar, vücut imgesi, giyim tarzı ve cinsel davranışlar gibi alanları içerir. Bu normlara uymayan bireyler genellikle dışlanır ve ayrımcılığa maruz kalır.

Vücut, toplumsal cinsiyet rollerini onaylamak veya sorgulamak için kullanılan bir araçtır. Beden normları, bireylerin kişisel özgürlüklerini ve kimlik ifadelerini kısıtlayarak bedenleri üzerinde baskı yaratabilir (Bilgin, 2016: 221). Sonuç olarak namus ve toplumsal cinsiyet ilişkisi, birçok açıdan karmaşık ve derindir. Şiddet, ev içi emek, ücretli emek ve beden gibi alanlarda bu ilişkinin etkileri görülür. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyete dayalı ayrımcılığı anlamak ve bu konularla mücadele etmek, daha adil ve eşitlikçi bir toplumun oluşturulmasına katkıda bulunabilir. Bu bağlamda, namus ve toplumsal cinsiyet ilişkisini anlamak ve eleştirmek, bu önemli konuları ele alarak toplumun daha eşitlikçi bir geleceğe doğru ilerlemesine yardımcı olabilir.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Yıllık Veri Raporu'na (2021) göre Türkiye'de 2021 yılında 217 şüpheli kadın ölümü ve 280 kadın cinayetinin gerçekleştiği belirtilmiştir. Bu cinayetlerin 11'inde kişilerin yakınlık durumu saptanamazken 124 kadın eşi, 37 kadın birlikte olduğu erkek, 24 kadın tanıdık birisi, 21 kadın eski eşi, 16 kadın akrabası, 13 kadın önceden birlikte olduğu erkek, 13 kadın babası, 11 kadın oğlu, 6 kadın kardeşi, 3 kadın tanımadığı biri ve 1 kadın da kendisini takip eden erkek tarafından öldürülmüştür. Bu sayı 2022 yılında artış göstermiştir 2022 yılında, 245 şüpheli kadın ölümü ve 334 kadın cinayeti kaydedilmiştir. Bu vakaların dağılımı şu şekildedir: 154'ü evli partner, 35'i birlikte olduğu partner, 27'si eski partner, 26'sı akraba, 19'u eski eş, 19'u tanıdık, 17'si baba, 10'u oğul, 6'sı kardeş, 4'ü tanımadık biri, 1'i takip eden kişi, 1'i hastası, 1'i işveren, 1'i üvey baba tarafından öldürülmüş, 13 kadının ölümüne sebep olan kişilerin ilişkisi tespit edilememiştir. Bu istatistikler, kadınların güvenliği ve toplumsal sorunların önemini vurgulamaktadır. İlgili raporda kadınların erkekler tarafından öldürülme nedenleri gösterilmiştir. 2022 yılındaki rapora göre kadınların ekonomik (%5), kendi hayatına dair karar alma (%41) ve tespit edilemeyen nedenlerle öldürüldüğü (%54) belirtilmiştir (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Yıllık Veri Raporu, 2022). Kadın cinayetlerinin olmaması bir toplumun gelişmişliğini gösteren en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir. Araştırmalar kadın cinayetlerinin sayısının gün geçtikçe arttığını, sıklıkla genç yetişkinlerin namus cinayetlerini gerçekleştirdiğini ve bu durumun toplumsal bir sorun haline geldiğini bildirmektedir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2006). Bu durum ise birçok değişkene bağlı olarak yıllar süren sosyal, kültürel, eğitsel, ailesel ve bunların dışındaki birçok faktörün etkisi ile ortaya çıkmaktadır (Aksoy ve Vefikuluçay Yılmaz, 2019: 14). Her ne kadar Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Yıllık Veri Raporu'nda namus saikiyle kadın cinayetlerinin işlendiği belirtilmemiş olsa da yapılan çalışmalar kadın cinayetlerinin nedenlerinden biri olarak namus kavramını ön plana çıkarmaktadır. Eşini öldüren kadın ve erkekler üzerinde yapılan bir çalışmada, erkeklerin çoğunluğunun, eşleri boşanmayı veya kendilerini terk etmeyi düşündüğünde fiziksel şiddete başvurduğu ve buna karşı çıktığı belirtilmiştir. Ayrıca, kıskançlık, kıskançlık şüphesi ve

namus gibi motivasyonların eş öldürme olaylarına katkı sağladığına dair bulgular da vurgulanmıştır (Kolburan, 2017: 198).

Namus, kadınların cinsel davranışlarını kontrol etmek ve sınırlamak amacıyla kullanılan bir kavramdır. Bu, bekaret ve iffetle ilişkilendirilir ve aile, toplum ve devlet tarafından denetlenir. Namus algısının odak noktasının genellikle kadın olmasında eril şiddetin gerekçeleri ve temel nedenleri bulunmaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve patriarkal normların bir sonucu olarak ortaya çıkar. Patriarkal toplumlarda, erkeklerin kadınlar üzerinde kontrol sahibi oldukları ve kadınların toplumsal rollerinin belirlendiği bir düzen mevcuttur. Namus, genellikle ailenin ve toplumun erkek üyeleri tarafından korunması gereken bir değer olarak kabul edilir. Kadınların cinsel davranışları ve toplum içindeki davranışları, bu anlayışa göre erkekler tarafından kontrol edilmelidir. Eril şiddet, kadınların namusunun korunması adına kullanılan bir araç olarak ortaya çıkabilir. Kadınlar, bu nedenle aile içinde veya toplumda baskı altında tutulabilir, cinsel şiddete uğrayabilir veya namus cinayetleri gibi şiddet eylemlerine maruz kalabilir. Eril şiddet, patriarkal toplumlarda kadınların denetim altında tutulmasına ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürdürülmesine katkıda bulunabilir. Bu nedenle, namus algısının kadın odaklı olması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir yansıması olarak görülebilir ve bu tür algıları değiştirmek için cinsiyet eşitliği çalışmaları ve toplumsal normların gözden geçirilmesi önemlidir. Ayrıca namus, kadınların kamusal alandaki varlığını da sınırlayabilir. Kadınların toplumsal rolleri ve hareketleri namus adına sınırlanır. Bu nedenle namus, sadece cinsellikle veya coğrafyayla sınırlı değildir, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerini ve güç dinamiklerini içerir. Bu yüzden namusun kadınların yaşamlarını nasıl etkilediğini anlamak ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele etmek önemlidir (Hamzaoğlu ve Konuralp, 2019: 53; Bilgin, 2016: 222-227).

Toplum yapısının değişiminde ve gelişiminde rol oynayan önemli dinamiklerden biri gençlik olarak kabul edilmektedir. Gençler, toplumun geleceği üzerinde büyük etkilere sahip olabilirler ve bu etkiler çeşitli yönlerde doğru değişebilir. Bu değişiklikler ve etkiler genellikle toplumun ekonomik, kültürel ve sosyal yapısını etkileyebilir. Gençler, toplumsal sorunlara duyarlılık gösterme eğilimindedirler ve sosyal adalet meselelerine ilgi duyarlar. Bu, toplumun adalet sistemi, insan hakları ve çevre koruma gibi alanlarda değişiklikler yapılmasına yol açabilir (Er Güneri ve Şen, 2018:259). Bu açıdan toplumda cinsiyet eşitliğinin temellerinin oluşmasına ve toplumdaki namus algısının olumlu yönde değişmesine katkı sağlayacak en önemli grup gelecek nesli oluşturacak üniversite öğrencileri olup öğrencilerde bu algının oluşturulmasının toplumda sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir (Er Güneri ve Şen, 2018:265). Bu çalışmada, bir toplumun kültürel ve sosyal yapısının değişimi ve gelişiminde rol oynayan ve gelecek nesli temsil eden üniversite öğrencilerinin, kadına ilişkin namus hakkındaki

tutumlarının ve ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda bu araştırma, kadına ilişkin namus anlayışı ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlayarak, üniversite öğrencilerinin bu konudaki tutumlarının ve algılarının hangi faktörlerle değişebileceğini incelemekte ve bu bakımdan literatüre katkı sağlamaktadır. Araştırmanın önemi, namus algısının günümüzdeki durumunu anlamak, bu algının üniversite öğrencileri arasında nasıl yaygın olduğunu ve farklı öğrenci grupları arasında nasıl değişebileceğini anlamaktır. Bu, toplumun genelinde cinsiyet eşitsizliği ve şiddetle ilgili farkındalığı artırmak ve bu sorunlarla mücadele etmek için önemlidir.

Araştırma soruları;

- Üniversite öğrencilerinin KİNATO toplam puan ve alt boyut puanları nedir?
- Üniversite öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre KİNATO toplam puanları ve alt boyutları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tanımlayıcı-kesitsel olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Zamanı ve Yeri

Araştırma, İstanbul ilinde eğitim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 200 öğrencinin kadına ilişkin namus anlayışı ile ilgili tutumlarının incelenmesi amacıyla Eylül 2020-Haziran 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada kullanılan anket iki bölümden ve 41 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde bulunan “Kişisel Bilgi Formu” nda öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri hakkında sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ) yer almaktadır. KİNATÖ, Gürsoy ve Arslan (2011:33) tarafından geliştirilmiş olup ölçek 25 maddeden oluşmakta ve 3 alt boyutu bulunmaktadır: Geleneksel namus anlayışı alt boyutu ile ilgili 9, eşitlikçi yaklaşım alt boyutu ile ilgili 11 ve evlilik öncesi cinsellik anlayışı alt boyutu ile ilgili 5 ifade yer almaktadır. Yer alan ifadeler için “Tamamen Katılıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Hiç Katılmıyorum”, “Katılıyorum” seçenekleri olan 5’li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan “125”, en düşük puan ise “25”tir. Ölçeğin alt boyutlarından olan “Geleneksel Namus Anlayışı” boyutundan 9 ile 45 arasında, “Eşitlikçi Yaklaşım” boyutundan 11-55 arasında, “Evlilik Öncesi Cinsellik/Namus Anlayışı” boyutundan ise 5-25 arasında puan alınmaktadır. “Geleneksel Namus Anlayışı” alt boyutunda “Kadının namusunu babası, erkek kardeşi vb, evlenince kocası korumalıdır”, “Eşitlikçi Yaklaşım” alt

boyutunda “Her genç kızın/kadının karşı cinsten duygusal arkadaşı olması doğaldır”, “Evlilik Öncesi Cinsellik/Namus Anlayışı” alt boyutunda “Kadının bakireliği erkeğin kadına olan güvenini pekiştirir” olarak alt boyuta özgü farklı maddeler bulunmaktadır. Bu ölçeğin genelinden alınan puanlar 25-50 arasında ise, öğrencilerin geleneksel ve cinsiyet ayrımcı bir tutuma sahip olduğunu gösterir. 51-75 arasındaki puanlar, kararsız bir tutumu yansıtırken, 76-125 arasındaki puanlar eşitlikçi bir tutuma işaret eder. Yani, ölçekten alınan puan ne kadar yüksekse, öğrencilerin kadına ilişkin namus algısı ve tutumları o kadar olumlu olarak değerlendirilir. Gürsoy ve Arslan’ın (2011:32) çalışmasında ölçeğin toplam Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,93’tür. Bu çalışmada ölçek toplam puan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,90, “Geleneksel Namus Anlayışı” alt boyutu 0,82, “Eşitlikçi Yaklaşım” alt boyutu 0,83, “Evlilik Öncesi Cinsellik/Namus Anlayışı” alt boyutu 0,85 olarak yüksek güvenilirlikte bulunmuştur (Karagöz, 2021:19). Araştırmanın verileri Google Form uygulaması üzerinden oluşturulan veri toplam formu ile online olarak toplanmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Bu çalışma için 5.02.2021 tarihinde İstanbul Arel Üniversitesi Etik Kurulu'ndan izin alınmış ve Helsinki Bildirgesi kriterleri dikkate alınmıştır. Bu, çalışmanın etik açıdan uygun şekilde tasarlandığını ve yürütüldüğünü göstermektedir. Bilgilendirilmiş onam formunda gizlilik, güvenilirlik ilkelerine ve çalışmanın kapsamına yer verilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçeği geliştiren Elif Gürsoy’dan mail yoluyla ölçeğin kullanım izni alınmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın evrenini, İstanbul ilinde eğitim gören 18-24 yaş aralığındaki üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Uygun örneklem sayısını belirlemek için G-Power (sürüm 3.1.9.6) kullanılarak güç analizi yapılmıştır. Analiz için erkek ve kadın katılımcıların ortalama Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ) puanları kullanılmıştır. Post hoc güç analizi, 0.46 ($n = 0.05$) etki büyüklüğü ve %90’lık bir güç ile örneklem sayısının 198 olmasının anlamlı farklılıkları tespit etmek için yeterince büyük olduğunu göstermiştir (Şekil 1).

```
[1] -- Saturday, January 15, 2022 -- 01:44:32
t tests - Means: Difference between two independent means (two groups)

Analysis:  Post hoc: Compute achieved power
Input:     Tail(s)                = One
          Effect size d          = 0,4595862
           $\alpha$  err prob          = 0,05
          Sample size group 1    = 139
          Sample size group 2    = 61
Output:    Noncentrality parameter  $\delta$  = 2,9924321
          Critical t              = 1,6525858
          Df                      = 198
          Power (1- $\beta$  err prob) = 0,9094425
```

Şekil 1.
Post hoc Güç Analizi

Veriler online olarak toplandığından sadece anketleri eksiksiz dolduran katılımcılar çalışmaya dahil edilmiştir. Yeterli örneklem büyüklüğüne (n=200) ulaşıldığında çalışma sonlandırılmıştır. Örneklem oluşturulmasında olasılıksız örneklem yöntemlerinden olan gelişigüzel örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın İstatistiksel Analizi

Veri analizi için SPSS 20 versiyonu kullanıldı. Normal dağılıma uygunluk için Skewness ve Kurtosis değerleri incelendi. Kurtosis ve Skewness değerleri -1.5 ile +1.5 arasında olduğunda verinin normal dağılım gösterdiği kabul edilir (Tabachnick ve Fidell, 2013:485). Yapılan normallik testi sonucunda, KİNATÖ toplam ölçek puanının normal dağıldığı, ancak üç alt boyutun normal dağılım göstermediği belirlendi. Normal dağılım gösteren veriler için Bağımsız T Testi (t), Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) (F) testi ve fark yaratan grupları belirlemek için Bonferroni ve Tamhane testleri kullanıldı. Normal dağılım göstermeyen veriler için Mann-Whitney U testi (U), Kruskal Wallis testi (KW) ve fark yaratan grupları belirlemek için Bonferroni testi uygulandı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edildi.

Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $20,98\pm 1,80$ (min: 18, max: 24) olup %69,5'i (n=139) kadın, %30,5'i (n=61) erkektir. Öğrencilerin %62'si (n=124) sağlık ile ilgili bölümlerde, %18,5'i (n=37) sosyal bilimler ilgili bölümlerde, %19,5'i (n=39) sayısal bilimler ile ilgili bölümlerde öğrenimlerini sürdürmektedir. Katılımcıların çoğunluğu, %49'u (n=98) Marmara Bölgesinde doğmuş, %55'i doğdukların yerin il merkezi olduğunu iletmiştir. Annelerinin ve babalarının eğitim düzeyinin çoğunlukla ilköğretim ya da lise mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcıların en son mezun oldukları okullar incelendiğinde %33 oranında Anadolu, Süper, Fen Lisesi; %25,5 oranında İmam Hatip Lisesi mezunu oldukları belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri ve KİNATÖ Toplam Puan Ortalaması (N=200)

		n	%
Cinsiyet	Erkek	139	69,5
	Kadın	61	30,5
Öğrenim alanı	Sağlık	124	62
	Sosyal	37	18,5
	Sayısal	39	19,5
Sınıf	1	94	47
	2	33	16,5
	3	33	16,5
	4	40	20
Medeni Durum	Evli	32	16
	Bekar	168	84
Mezun Olunan Lise	Normal Lise	25	12,5

	Anadolu, Süper, Fen Lisesi	66	33
	Özel Lise/Kolej	13	6,5
	Meslek Lisesi	45	22,5
	İmam Hatip Lisesi	51	25,5
Annenin Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	22	11
	İlköğretim Mezunu	126	63
	Lise Mezunu	38	19
	Üniversite ve Üstü Mezun	14	7
Babanın Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	10	5
	İlköğretim Mezunu	109	54,5
	Lise Mezunu	42	21
	Üniversite ve Üstü Mezun	39	19,5
Annenin Çalışma Durumu	İşçi	20	10
	Memur	7	3,5
	Esnaf	5	2,5
	Emekli	16	8
	Serbest	8	4
	Çalışmıyor	144	72
Babanın Çalışma Durumu	İşçi	42	21
	Memur	22	11
	Esnaf	20	10
	Emekli	68	34
	Serbest	37	18,5
	Çalışmıyor	11	5,5
Doğdukları Bölge	Marmara	98	49
	İç Anadolu	8	4
	Karadeniz	10	5
	Akdeniz	22	11
	Güneydoğu	45	22,5
	Doğu	9	4,5
	Ege	8	4
Doğdukları Yerin Özelliği	Köy	19	9,5
	İlçe	71	35,5
	İl	110	55

Çalışmaya katılan öğrencilerin Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutum Ölçeği toplam puan ortalamasının $110,16 \pm 13,85$, Geleneksel Namus Anlayışı alt boyut puan ortalamasının $37,81 \pm 5,67$, Eşitlikçi Yaklaşım puan ortalamasının $50,94 \pm 4,93$, Evlilik Öncesi Cinsellik/Namus Anlayışı puan ortalamasının $18,36 \pm 5,58$ olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2.

Öğrencilerin KİNATÖ ve Alt Boyutlar Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı

	$\bar{X} \pm SS$	Min.	Max.
KİNATÖ Toplam Puan Ortalaması	$110,16 \pm 13,85$	65	125
Geleneksel Namus Anlayışı Toplam Puan Ortalaması	$37,81 \pm 5,67$	9	45
Eşitlikçi Yaklaşım Toplam Puan Ortalaması	$50,94 \pm 4,93$	30	55
Evlilik Öncesi Cinsellik/Namus Anlayışı Toplam Puan Ortalaması	$18,36 \pm 5,58$	5	25

$\bar{X}$ =ortalama, SS: Standart Sapma, Min: Minimum Maks: Maksimum

Katılımcıların cinsiyet, annenin eğitim düzeyi, doğdukları yerin özelliği, babanın eğitim durumu ve doğulan bölgeye göre KİNATÖ toplam puan ortalamalarının karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Fark yaratan grupları bulmak için Post Hoc ikili karşılaştırmalardan Bonferroni, Tamhane's testleri uygulanmıştır. En düşük toplam puan ortalamasının erkek, imam hatip lisesinden mezun olmuş, annesi okur-yazar olmayan, köyde doğan, babası okur-yazar olmayan, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde doğan öğrencilerde olduğu görülmüştür (Tablo 3).

Ölçek alt boyutlarından geleneksel namus anlayışı puan sıra ortalamalarına bakıldığında cinsiyet, annenin eğitim durumu, doğdukları yerin özelliği, babanın eğitim durumu, doğulan bölge bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Erkek öğrencilerin, imam hatip lisesinden mezun olan, annesi okur-yazar olmayan, köyde doğan, babası okur-yazar olmayan, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde doğan öğrencilerin en düşük geleneksel namus anlayışı puan sıra ortalamalarına sahip olduğu görülmüştür (Tablo 3).

Eşitlikçi yaklaşım alt boyutuna bakıldığında, mezun olunan lise, annenin eğitim durumu, doğdukları yerin özelliği, babanın eğitim durumu ve doğulan bölgeye göre ilgili alt boyutun sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Fark yaratan grupları bulmak için yapılan analizler sonucunda en düşük puan sıra ortalamasının imam hatip lisesinden mezun olmuş, annesi okur-yazar olmayan, köyde doğan, babası okur-yazar olmayan, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde doğan öğrencilerde olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Diğer bir alt boyut evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı değerlendirildiğinde okunulan bölüm, annenin eğitim durumu, doğdukları yerin özelliği, babanın eğitim durumu ve doğulan bölgeye göre ilgili alt boyutun sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Fark yaratan grupları bulmak için yapılan analizler ile ölçek toplam puan ortalamaları ve diğer iki alt boyutta çıkan sonuçlara benzer olarak annesi okur-yazar olmayan, köyde doğan, babası okur-yazar olmayan, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde doğan öğrencilerin en düşük puan sıra ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Okunulan bölüm ile sadece evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan sıra ortalaması alt boyutunun istatistiksel anlam gösterdiği görülmüştür. Sosyal bölümler ve sanat ile ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı puan sıra ortalamasının sayısal ve fen bilimleri ile ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 3.
Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre KİNATÖ Toplam ve Alt Boyut Ortalamalarının Karşılaştırılması

		KİNATÖ Toplam Puan Ortalaması			Geleneksel Namus Anlayışı		Eşitlikçi Yaklaşım		Evlilik Öncesi Cinsellik/Namus Anlayışı	
		n	$\bar{X}$	SS	n	Sıra Ort.	n	Sıra Ort.	n	Sıra Ort.
Cinsiyet	Kadın	139	111,899	12,372	139	107,60	139	103,78	139	105,27
	Erkek	61	106,213	16,190	61	84,31	61	93,03	61	89,64
		t = 2,447			U= 3252		U= 3784		U= 3577	
		p= 0,016*			p= 0,006*		p= 0,217		p= 0,077	
Öğrenim alanı	Sağlık	124	110,01	14,465	124	98,28	124	100,71	124	99,46
	Sosyal	37	113,56	11,936	37	107,57	37	108,64	37	118,73
	Sayısal	39	107,41	13,208	39	100,86	39	92,12	39	86,53
		F= 1,190			KW= 0,794		KW= 1,617		KW= 6,042	
		p= 0,151			p= 0,672		p= 0,446		p= 0,049* Bonferroni= 2>3	
Mezun Olunan Lise	Normal Lise (1)	25	112,360	11,754	25	101,76	25	108,84	25	99,54
	Anadolu, Süper, Fen Lisesi (2)	66	110,393	13,060	66	104,67	66	94,96	66	100,06
	Özel Lise/Kolej (3)	12	115	13,922	12	93,73	12	122,31	12	128,88
	Meslek Lisesi (4)	45	112,733	12,725	45	114,32	45	115,78	45	107,99
	İmam Hatip Lisesi (5)	51	105,294	15,769	51	84,01	51	84,54	51	87,70
		F= 2,599			KW= 7,812		KW= 10,406		KW= 6,448	
		p= 0,038* Bonferroni= 3>5, 4>5			p= 0,099		p= 0,034* Bonferroni=4>5, 3>5		p= 0,168	
Annenin Eğitim Durumu	Okuryazar değil (1)	22	100,590	11,721	22	59,09	22	63,00	22	64,16
	İlköğretim mezunu (2)	126	110,936	13,499	126	105,63	126	106,53	126	101,80
	Lise mezunu (3)	38	114,657	12,170	38	113,16	38	111,37	38	120,01
	Üniversite ve üstü mezun (4)	14	106,071	17,508	14	85,04	14	75,64	14	92,93
		F= 5,753			KW= 16,261		KW= 15,142		KW= 13,423	
		p= 0,001* Bonferroni= 3>1, 2>1			p= 0,001* Bonferroni= 2>1, 3>1		p= 0,002* Bonferroni= 2>1, 3>1, 3>4		p= 0,004* Bonferroni= 2>1, 3>1	
Doğdukları Yerin Özelliği	Köy (1)	19	100,789	15,142	19	60,47	19	75,34	19	69,63
	İlçe (2)	71	108,225	14,614	71	96,61	71	88,69	71	93,82

	İl (3)	110	113,036	12,229	110	109,92	110	112,47	110	110,14
		F= 7,918			KW= 13,298		KW= 11,726		KW= 9,491	
		p= 0,000* Bonferroni= 3>1, 3>2			p= 0,001* /Bonferroni= 2>1, 3>1		p= 0,003* / Bonferroni= 3>1, 3>2		p= 0,009* / Bonferroni= 3>1, 3>2	
Babann Eğitim Durumu	Okuryazar değil (1)	10	98	7,888	10	45,80	10	54,95	10	43
	İlköğretim mezunu (2)	109	110,798	14,136	109	100,20	109	106,44	109	105,28
	Lise mezunu (3)	42	113,619	10,873	42	113,80	42	110,32	42	109,55
	Üniversite ve üstü mezun (4)	39	107,794	15,379	39	101,04	39	84,99	39	92,14
		F/Welch= 9,266			KW= 12,038		KW= 11,836		KW= 12,572	
		p= 0,000* Tamhane's=3>1, 2>1			p= 0,007* / Bonferroni= 2>1, 4>1, 3>1		p= 0,008* / Bonferroni= 2>1, 3>1, 2>4, 3>4		p= 0,006* / Bonferroni= 4>1, 2>1, 3>1	
Doğulan Bölge	Marmara (1)	98	113,285	12,241	98	114,14	98	109,14	98	114,14
	İç Anadolu (2)	8	110,250	15,627	8	99	8	94,69	8	106,06
	Karadeniz (3)	10	108,100	23,492	10	106,20	10	105,10	10	105,35
	Akdeniz (4)	22	114,772	11,334	22	125,55	22	113,73	22	116,93
	Güneydoğu Anadolu (5)	45	102,933	12,170	45	67,16	45	78,13	45	67,14
	Doğu Anadolu (6)	9	98,666	15,475	9	57,44	9	74	9	53,11
	Ege (7)	8	115,375	9,679	8	94,94	8	113,94	8	117,56
		F/Welch= 4,941			KW=31,999		KW=13,047		KW=29,311	
		p= 0,001* / Tamhane's= 1>5, 4>5			p=0,000* / Bonferroni= 1>6, 4>6, 3>5, 1>5, 4>5		p=0,042* / Bonferroni=1>5, 4>5		p=0,000* / Bonferroni= 3>6, 1>6, 4>6, 7>6, 1>5, 4>5, 7>5	

$\bar{X}$ =ortalama, SS: Standart Sapma, t= t-test, F=Anova testi, U: Mann-Whitney U, KW: Kruskal Wallis, *p<0.05

Araştırma toplumun kültürel ve sosyal yapısının değişimi ve gelişiminde rol oynayan ve gelecek nesli temsil eden üniversite öğrencilerinin, kadına ilişkin namus hakkındaki tutumlarının ve ilişkili faktörlerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada öğrencilerin ölçeğin genelinden aldıkları toplam puan ortalamasına bakıldığında (110,16±13,85) yüksek düzeyde eşitlikçi tutuma sahip oldukları anlaşılmıştır. Konu ile ilgili literatür tarandığında üniversite öğrencileri ile yapılmış birçok çalışmada benzer olarak katılımcıların eşitlikçi tutuma sahip oldukları görülmüştür (Ertekin Taştan, 2021:24; Irmak Vural ve Körpe, 2018:163; Kızılırmak ve Çakıcı, 2021:666; Şahin, 2016:46). Üniversite öğrencileri ile yapılmış diğer çalışmalardaki KİNATO toplam ölçek puan ortalaması ile bu çalışmadaki KİNATO toplam ölçek puan ortalaması karşılaştırıldığında önemli düzeyde yüksek olduğu dikkati

çekmektedir. Kızılırmak ve Çakıcı'nın (2021:666) İç Anadolu bölgesindeki bir üniversitedeki hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında KİNATÖ ölçeğinden alınan toplam puan ortalaması ($91,10 \pm 15,66$) her ne kadar eşitlikçi bir tutumu gösterse de çalışmamızdan düşük çıkmıştır. Yine benzer olarak Muş'ta bir üniversitede gerçekleştirilen çalışmada ise KİNATÖ toplam puan ortalamasının $87,57 \pm 19,19$ olduğu tespit edilmiştir (Ertekin Taştan, 2021:24). Diğer çalışmalardaki düşüklüğün sebebinin ilgili çalışmaların kadına yönelik geleneksel tutumun daha yoğun hissedildiği kırsal bölgelerde yapılmış olması olabilir. Zira ekonomik yönden geri kalmış, geleneksel tutumun daha fazla görüldüğü kırsal alanlarda namus ile ilgili geleneksel bir bakış açısının hâkim olduğu görülmektedir. Bu çalışmada ölçeğin genel toplamı bakımından eşitlikçi bir yaklaşımın egemen olduğu görülse de ölçeğin alt boyutlarının farklı faktörlerle birlikte anlamlı sonuçlara ulaştığı ilerleyen süreçte tartışılacaktır.

Bu çalışmadaki alt boyutlara ait sonuçların literatür ile benzerlik gösterdiği görülmüştür (Çaylan Çağlayan ve Topatan, 2020:80; Er Güneri ve Şen, 2018:264; Ertekin Taştan, 2021:24; Kızılırmak ve Çakıcı, 2021:667). Öğrencilerin KİNATÖ toplam ve alt boyut ortalamaları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde kadınların toplam puan ve geleneksel namus anlayışı alt boyutundan anlamlı şekilde yüksek puan aldığı ve eşitlikçi bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Diğer alt boyutlar bakımından anlamlı bir farklılık görülmemiş olsa da erkeklerin puanlarının daha düşük olduğu dikkati çekmiştir. Er Güneri ve Şen'in (2018:264) çalışmasında, KİNATÖ toplam puan ortalamaları değerlendirildiğinde kadınların farklılığı yarattığı tespit edilmiştir. Irmak Vural ve Körpe'nin (2018:163) İstanbul'daki bir üniversitede öğrencilerle gerçekleştirdiği çalışmada ölçeğin genel toplamına bakıldığında cinsiyet açısından anlamlı farklılık saptanmamış olsa da alt boyutlar bakımından erkeklerin daha geleneksel bir bakış açısında olduğu sonucuna varılmıştır. Genel olarak literatür tarandığında erkeklerin namus kavramı altındaki önermelere geleneksel bir tutum sergiledikleri görülmektedir (Demirel vd., 2019:488; Er Güneri ve Şen, 2018:264; Ertekin Taştan, 2021:26; Kızılırmak ve Çakıcı, 2021:667). Tarihsel süreç içerisinde ataerkil bir yaklaşım ile erkeğin, kadın ve bedenini kontrol etme amacı cinsler arasındaki eşitsizliğe sebep olmaktadır. Kadın ve erkek bedenindeki farklılıklar ise eşitsizlik olarak karşımıza çıkmakta ve her ne kadar eşitlik kavramı söylemde geçse de toplumsal hayatta bu eşitsizlik ve adaletsizlik olarak kendini göstermektedir. Burada belirtilen eşitsizlik ve adaletsizlikle sarmalanan namus olgusu kadına karşı geleneksel bir yaklaşımı da beraberinde getirmektedir (Kalav, 2012:153).

Öğrencilerin okuduğu alana göre yapılan analizlerde evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı alt boyutu açısından anlamlı bir farklılık olduğu ve en yüksek puanı alarak bu farklılığı sosyal bilimleriyle ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin oluşturduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde öğrenim alanı ile KİNATÖ toplam puan ve alt boyutlarının değerlendirildiği

çalışmalarda sonuçların tutarlılık göstermediği belirlenmiştir. Irmak Vural ve Körpe' nin (2018:164) çalışmasında okunulan bölüme göre yapılan analizlerde ise toplam puan ve diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık saptanmamıştır. Kumcağız ve Dadashzadeh' in (2017:126) Karadeniz bölgesindeki üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmalarında, eğitim fakültesi, sağlık bilimleri fakültesi, iktisat ve uygulamalı bilimler fakültesindeki öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalamasının mühendislik fakültesi, fen-edebiyat fakültesi ve ilahiyat fakültesi öğrencilerinden düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Alt boyutlardan evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı değerlendirildiğinde çalışmamıza benzer olarak anlamlı farklılık saptanmış ve ilahiyat fakültesindeki öğrencilerin en yüksek puana sahip olduğu yani kadına ilişkin evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı ile ilgili tutumlarının olumlu olduğu buna karşılık mühendislik fakültesindeki öğrencilerin en düşük puanı aldığı yani kadına ilişkin evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı ile ilgili tutumlarının olumsuz yönde olduğu görülmüştür. Demirel ve arkadaşlarının (2019:488) 1518 öğrenci ile gerçekleştirdiği çalışmasında öğrenim alanı sağlık ve sosyal bilimler olan öğrencilerin eşitlikçi tutuma daha yakın oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde farklı sonuçların çıkmasının nedeninin namus anlayışı üzerinde üniversite eğitiminin doğrudan bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Zira toplumsal cinsiyet, namus gibi kavramların şekillenmesinde eğitim düzeyi, dünya görüşü, sosyal çevre, inanç, sosyal ve kültürel değerler gibi faktörlerin etkisi ile kişisel görüşlerini şekillendirecek etmenlerin katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu çalışmada sosyal bilimler ile ilgili bölümde okuyan öğrencilerin eşitlikçi bir yaklaşım sergilemelerinin nedeni olarak sosyoloji, psikoloji, sosyal hizmet vb. gibi bölümlerde okuyan öğrencilerin aile veya kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konuları üniversite eğitiminde ele almalarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir (Çaylan Çağlayan ve Topatan, 2020:87). Sosyoloji/antropoloji gibi bölümler, dezavantajlı gruplarla çalışmakta ve toplumun kültürel yapısını inceleyen dersleri içermektedir. Öğrencilerin bu durum sebebiyle namus ile ilgili fikirlerini değiştirme ihtimali göz ardı edilmemelidir.

Öğrencilerin mezun oldukları liseye göre değerlendirme yapıldığında toplam puan ortalaması ve eşitlikçi yaklaşım alt boyutu bakımından imam hatip lisesi mezunlarının en düşük puanı alarak anlamlı farklılığı yarattığı görülmüştür. Her ne kadar diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılık görülme de imam hatip mezunlarının en düşük puanı aldığı dikkati çekmiştir. Üniversite öğrencileri ile yapılan benzer bir çalışmada ölçeğin geneli ile her üç alt boyutta imam hatip lisesi mezunu öğrencilerin puanlarının, normal lise, özel lise veya kolej, meslek lisesi, anadolu/süper/fen lisesinden mezun olan öğrencilerin tutum puanlarından anlamlı olarak düşük olduğu saptanmıştır (Gürsoy ve Arslan Özkan, 2014:153). İmam hatip liselerinde İslam dini ağırlık bir eğitim verilmektedir. Kur'an'da kadının toplum içinde nasıl hareket etmesi, nasıl giyinmesi gerektiği gibi

toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren ve cinsellik ile ilgili namus kültürüyle uyumlu olarak yorumlanmış ayetlerin olduğu görülmektedir. Yine İslam kültüründeki baskın kadın anlayışını yansıtan alanlardan birinin insanın yaratılışından olduğu anlaşılmaktadır. Kadının erkekleri yoldan çıkarabileceği, erkeğin üstün olduğu ve kadının erkek için yaratıldığı düşüncelerinden bahsedilerek erkeğin üstünlüğünü belirten yaklaşımlar görülebilmektedir. Bu yaklaşımlar doğrultusunda İslam dininin yorumlaması toplumdan topluma farklılık göstermiş ve geleneksel bir tutuma sahip olan toplumlar tarafından kadın sünnetinden bekaret testlerine, kadınların hareket özgürlüklerinin engellenmesinden namus cinayetlerine kadar farklı insan haklarının ihlal edildiği birçok sonuç ortaya çıkmıştır (Aslan Turan, 2020: 69). İlgili lisede bu doğrultuda bir eğitim anlayışı sergilendiğinden buradan mezun olan öğrencilerin namus, toplumsal cinsiyet kavramlarına daha geleneksel bir bakış açısından baktıkları düşünülmüştür.

Bu çalışmada öğrencilerin anne ve babalarının eğitim seviyesine göre toplam puan ve üç alt boyut bakımından anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Okur-yazar olmayan anne ve babaların toplam puan ve üç alt boyut bakımından en düşük puana sahip olduğu saptanmıştır. Gürsoy ve Aslan'ın (2014: 156) çalışmasında benzer olarak öğrencilerin anne ve babaların eğitim düzeyi düştükçe geleneksel bir yaklaşıma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şahin'in (2016: 47) tez çalışmasında öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyine göre toplam puan ve alt boyutlar değerlendirildiğinde özellikle anne eğitim düzeyinin düşük olması durumunda toplam puan ve alt boyutlar bakımından anlamlı farklılık çıktığı saptanmıştır. Hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada ise annenin eğitim düzeyinin düşüklüğünün sadece KİNATÖ toplam puan ortalamasında etkili olduğu tespit edilmiştir (Kızılırmak ve Çakıcı, 2021: 663). Yine Irmak Vural ve Körpe'nin (2018:160) araştırmasında ebeveynlerinin eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet ve namusa yönelik yaklaşımlarında daha geleneksel bir tutum izlediği belirlenmiştir. Eğitimsizlik ile namusa yönelik tutumlar ve algılar arasındaki ilişki konusu, bazı araştırmacılar tarafından ele alınmış olsa da çalışmalar bu alanda sınırlıdır. Ancak, bu konudaki kişisel gözlemler ve bazı araştırmalar, eğitimin önemli bir değişken olduğunu vurgulamaktadır. Örnek olarak, Bağlı ve Özensel'in (2011) namus cinayetinden mahkûm olan kişilerle yaptığı araştırma, çoğu mahkûmun sadece ilkokul veya ortaokul mezunu olduğunu göstermektedir. Ayrıca, aynı çalışmada mahkûmların ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin Türkiye ortalamasının altında olduğu belirtilmektedir. Benzer şekilde, eğitim düzeyinin aile içi şiddetle ve töre/namus cinayetleriyle ilişkilendirildiği araştırmalardan da bahsedilmektedir. Bu tür araştırmalar, eğitimsizliğin aile içi değerlerin ve bu değerlerin nesillere aktarılmasının etkileyebileceğini göstermektedir. Eğitimsizlik, aile içi değerlerin şekillenmesi ve bu değerlerin nesillere aktarılmasını etkileyebilir. Bu nedenle, eğitim düzeyinin artırılması ve eğitim

olanaklarının genişletilmesi, toplumda daha sağlıklı ve eşitlikçi değerlerin yayılmasına katkıda bulunabilir (Sakallı Uğurlu ve Akbaş, 2013:88). Çocuklar, büyüme ve gelişim süreçlerinde içinde bulunduğu çevreden, özellikle kendilerine rol model aldıkları ebeveynlerinden daha fazla etkilenmeleri nedeni ile ebeveynlerin okur yazar olmaması çocukların ilerleyen yaşta da toplumsal cinsiyet, namus gibi konulara bakış açılarının geleneksel yönde olmasına sebep olmuş olabilir (Öztürk ve Tire, 2019:3396). Bu çalışmada özellikle annenin eğitim düzeyi ile namus anlayışı açısından anlamlı bir farklılık bulunmasının nedeninin ise annenin çocuğun gelişimi ve büyüme sürecinde birincil elden etkili olması olduğu düşünülmüştür.

Öğrencilerin doğdukları yerin özelliğine göre namus anlayışına bakıldığında toplam puan ve üç alt boyutta ilde doğanların en yüksek puana sahip olduğu görülmüştür. Doğulan yerin özelliği ile namusa yaklaşım konusunun irdelendiği birçok çalışma bulunmakta ve bu çalışma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Kızırmak ve Çakıcı'nın (2021: 662) araştırmasında çoğunlukla yaşanan yer sorusu ile değerlendirilen değişkende il merkezinde yaşayan öğrencilerin KİNATÖ' den daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Yine aynı çalışmada yapılan doğrusal regresyon analizi sonucunda çoğunlukla yaşanan yerin KİNATÖ için önemli bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir. Er Güneri ve Şen'in (2018: 262) çalışmasında bu çalışma ile benzer olarak KİNATÖ toplam puanının en uzun yaşanan yer değişkeni bakımından anlamlı fark gösterdiği ve şehir ve büyükşehirde yaşayanların en yüksek puanları aldığı bulunmuştur. Çaylan Çağlayan ve Topatan'ın (2020: 86) üniversite okuyan erkek öğrenciler ile gerçekleştirdiği çalışmasında da KİNATÖ ve üç alt boyutta anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. Acar Gündüz'ün (2020: 45) yüksek lisans çalışmasında KİNATÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre karşılaştırılmasında ilgili değişkende anlamlı farklılık olduğu ve ilde doğanların daha yüksek puan aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Irmak Vural ve Körpe'nin (2018: 159) çalışmasında ise en uzun yaşanan yer, bağımsız değişkeninin bu çalışmadan farklı olarak KİNATÖ ve üç alt boyutunda anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Belirtilen çalışmada köyde yaşayan kişi sayısının iki olduğu görülmüş ve bu sebeple güvenilir sonucun çıkmadığı ve sınırlılık yarattığı düşünülmüştür. Kırsal bölgelerden gelen, aşiret ve akrabalık ilişkileri güçlü, düşük eğitim seviyeli kişiler arasında, namus kavramı hayatın amacı ve anlamı olarak kabul edilebilecek kadar büyük bir öneme sahiptir. Bu kişiler, kente göç etmelerine rağmen, çevrelerindeki normları ve değerleri korur. Özellikle kırsal kökenli bireylerde, namus kavramı ile ilgili en güçlü eğilim, "kadın, kadın bedeni, bakirelik, kadın cinselliği ve kadının denetimi" konularında yoğunudur (Altunel, 2012: 215). Bu yaklaşım küçük yaştan itibaren uygulandığı durumlarda yaş ilerledikçe de bu tutumun içselleştirilmesi ve değişmeme olasılığı yüksek olmaktadır.

Doğulan bölge bağımsız değişkeni ile KİNATO toplam puan ve üç alt boyut arasında anlamlı bir fark olup olmadığı analizi yapılmış ve Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde doğanların KİNATO toplam puan ve üç alt boyutta en düşük puanlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şahin'in (2016: 66) tez çalışmasında da benzer olarak batıdan doğuya gidildikçe öğrencilerin KİNATO toplam puan ortalamalarının düştüğü ve Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde yaşamış olanların ise namus ile ilgili tutumlarının daha olumsuz olduğu görülmüştür. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 2006 tarihli raporuna göre, Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu'nda cinayet şüphelilerinin doğum yerleri incelenmiş. Bu inceleme sonucunda, şüphelilerin %24'ünün Güneydoğu ve %21'inin Doğu Anadolu Bölgesi'nden geldiği ve çoğunluğunun bu bölgelerde doğmuş bireylerden oluştuğu belirlenmiştir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2006). Türkiye'de özellikle doğu bölgelerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve namus kavramlarının desteklendiği davranışlar ön plana çıkmaktadır. Bağlı tarafından yürütülen proje, töre cinayeti işleyen kişilerin hukuki ifadeleri aracılığıyla bu suçları işleme sebeplerini ve bu suçların işleme yöntemlerini anlamayı hedeflemiştir. Bu veriler ışığında, töre ve/veya namus adına işlenen cinayetlerin hangi nedenlerle, hangi yöntemlerle, hangi süreçler içinde ve kimler tarafından işlendiğini anlamak amaçlanmıştır. Proje, Türkiye'nin farklı bölgelerinden seçilen cezaevlerinde gerçekleştirilmiştir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri, bu tür cinayetlerin daha sık görüldüğü bölgeler olarak vurgulanmıştır. Bu veriler, bu suçların önlenmesi ve politika geliştirme süreçlerine ışık tutma amacı taşımaktadır (Bağlı, 2008: 108). Toplumsal hassasiyet oluşturan namus gibi konularda doğulan bölgenin etkili olduğu görülmüştür.

Sonuç

Bu çalışmada öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı ile ilgili genel olarak eşitlikçi tutuma sahip oldukları anlaşılmıştır. Fakat erkek öğrencilerin, imam hatip lisesinden mezun olmuş, annesi okur-yazar olmayan, köyde doğan, babası okur-yazar olmayan, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde doğan öğrencilerin en düşük KİNATÖ toplam puan ortalamasına ve geleneksel namus anlayışı puan sıra ortalamalarına sahip olduğu görülmüştür. Eşitlikçi yaklaşım alt boyutu bakımından ise en düşük puan sıra ortalamasının imam hatip lisesinden mezun olmuş, annesi okur-yazar olmayan, köyde doğan, babası okur-yazar olmayan, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde doğan öğrencilerde olduğu tespit edilmiştir. Evlilik öncesi cinsellik namus anlayışı alt boyutunda; sayısal bölümlerde okuyan, annesi okur-yazar olmayan, köyde doğan,

babası okur-yazar olmayan, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde doğan öğrencilerin en düşük puan sıra ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada ailenin ve toplumun kültürel yapısının namus algısı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Sistemik bir zihniyet değişikliği için okul öncesi dönemden itibaren tüm eğitim aşamalarında, görsel ve yazılı basında, sosyal medya ve iletişim araçlarında, vaaz ve hutbelere toplumsal cinsiyet rolleri, kadın-erkek eşitliği, hukuki düzenlemeler ile ilgili bilgilendirmelerin gerçekleştirilmesi sağlanabilir. Okul öncesi dönemden başlayarak eğitimin her aşamasında namus algısı ve toplumsal cinsiyet duyarlılığı konularını içeren ve kişilerarası ilişkilerde saygılı, adil yaklaşımı öğreten eğitim programları hazırlanarak uygulamaya konulabilir. Gelenekçi tutumun hâkim olduğu, sosyo-ekonomik yönden gelişmemiş kırsal bölgelerde namus algısına geleneksel bir bakış açısı sonucu ortaya çıkan namus cinayetleri hakkında devletin, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının birlikte kampanyalar düzenlemesi ve erkeklerin de toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilinç yükseltici eğitimler alması sağlanabilir. İmam hatip liselerinde, askerlik eğitiminde, camilerde, kahvehanelerde erkek bireylerin sıklıkla olması sebebi ile kadına yönelik pozitif ayrımcılık konusunda erkeklerde zihniyet dönüşümünü sağlayacak eğitim programları düzenlenebilir. Yasalardan ve uluslararası yapılan sözleşmelerden doğan yükümlülükler bakımından sıfır toleransla ve cezai indirim sağlanmadan ilgili uygulamalar yerine getirilmelidir. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarına, üniversitelere ve özel sektör çalışanlarına yönelik olarak ülke genelinde "toplumsal cinsiyet eşitliği ve namus algısı" eğitiminin verilmesinin zaruri olması sağlanabilir. Farklı sosyal çevreye sahip geniş kitlelerle gerçekleştirilecek projelerin, araştırmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İlgili kişi, kurum ve kuruluşlara bu konuda destek verilmesi ile namus adı altında gerçekleştirilen eylemlerin nedenlerine, sonuçlarına, maliyetine ve önleme yöntemlerine ilişkin önemli veriler elde edilecektir.

Olasılıksız örneklem yöntemi kullanıldığından araştırma sonucu evrene genellenememekte ve araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Araştırma sadece bir ile ait üniversitede eğitim gören öğrenci hemşireleri kapsadığı için genellenemez. Elde edilen veriler, veri toplama araçlarının kapsadığı boyutla ve üniversite öğrencilerinin veri toplama araçlarına verdiği cevaplarla sınırlıdır.

Kaynakça

Acar, F., Altunok, G. (2013). The “politics of intimate” at the intersection of neo-liberalism and neo-conservatism in contemporary Turkey. *Women’s Studies International Forum*, 41(P1), 14–23. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2012.10.001>.

- Acar Gündüz, G. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin Namus Kavramı ve Namus Adına Kadına Uygulanan Şiddete Bakış Açısının İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Aksoy, A., Vefikuluçay Yılmaz, D. (2019). Bir İnsan Hakları İhlali: Namus Cinayetleri. *Researcher: Social Science Studies*, 7(1), 1–19.
- Altınova, H. H., Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9–22.
- Altunel, M. (2012). Namus! *Ankara Barosu Dergisi*, 2012(1), 215–217.
- Aslan Turan, E. (2020). Diyarbakırlı Kadınlarda Namus, Kadınlık ve Din. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 20, 51–85. <https://doi.org/10.26650/iukad.2020.0003>
- Bağlı, M. (2008) Töre ve/veya Namus Adına Cinayet İşleyen Suçlu ve Zanlıların Sahip Oldukları Toplumsal Değer Yapıları, Aile İlişkileri Ve Kişilik Özellikleri İle Bunların Sosyo- Ekonomik Analizine İlişkin Bir Araştırma, TÜBİTAK SBB Proje, Proje No: 106K360, s. 1-171
- Bağlı, M., & Özensel, E. (2011). *Türkiye’de töre ve namus cinayetleri: Töre ve namus cinayeti işleyen kişiler üzerine sosyolojik bir araştırma*. İstanbul: Destek Yayınevi.
- Başar, F. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Kadın Sağlığına Etkisi. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2017(3), 131–137.
- Bilgin, R. (2016). Geleneksel ve Modern Toplumda Kadın Bedeni ve Cinselliği, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 219-243
- Çaylan Çağlayan, M., Topatan, S. (2020). Erkek Üniversite Öğrencilerinin Kadın Algıları ve Namusa İlişkin Tutumları. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 28(1), 77–89. <https://doi.org/10.5336/mdethic.2019-70860>
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği. (2007). *Cinsel Yaşam ve Sorunları*. <https://cetad.org.tr/CetadData/Books/21/pdf-dosyasini-indirmek-icin-tiklayiniz.pdf>.
- Demircioğlu, S. (2021). Türkiye’de Namus Olgusuna Bakış: Sosyolojik ve Hukuki Analiz. *Sosyolojik Düşün*, 6(2), 204–236. <https://doi.org/10.37991/sosdus.872094>.
- Demirel, G., Kaya, N., Ertekin Pınar, Ş., Değerli, B., Gökmen, E. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin Namusa, Şiddete ve Cinsiyetçiliğe Yönelik Tutumları. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(3), 479–490. <https://doi.org/10.5152/hsp.2019.478060>.
- Dişsiz, M., Hotun Şahin, N. (2008). Evrensel bir kadın sağlığı sorunu: kadına yönelik şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 50–58.

- Er Güneri, S., Şen, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutumları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(4), 258–266.
- Ertekin Taştan, L. (2021). *Üniversite Öğrencilerinin Namus Algısı ile Sosyal Ağ Kullanımı Arasındaki İlişki* [Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Gürsoy, E., Arslan, H. (2011). Üniversite Öğrencilerinde Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ) Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Sağlık ve Toplum*, 21(3), 28–37.
- Gürsoy, E., Arslan Özkan, H. (2014). Türkiye’de Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin “Namus” Algısı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 5(3), 149–159. <https://doi.org/10.5505/phd.2014.18480>
- Hamzaoğlu, M. ve Konuralp, E. (2019) Geleneksel Toplumlarda Namus Olgusu ve Namus Cinayeti: Türkiye Örneği, *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 51-65.
- Irmak Vural, P., Körpe, G. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Kadınlık-Erkeklik ve Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutumu. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2(3), 155–166.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2021). *Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Yıllık Veri Raporu*. <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/3003/kadincinayetlerini-durduracagiz-platformu-2021-yillik-veri-raporu> .
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2022). *Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Yıllık Veri Raporu*. <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/3040/kadincinayetlerini-durduracagiz-platformu-2022-yillik-veri-raporu> .
- Kalay, A. (2012). Namus ve Toplumsal Cinsiyet. *Mediterranean Journal of Humanities*, 2(2), 151–163. <https://doi.org/10.13114/mjh/20122743>.
- Karagöz, Y. (2021). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği: SPSS ve AMOS Uygulamalı Nicel-Nitel-Karma* (3rd ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kızılırmak, A., Çakıcı, N. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinin Evlilik Öncesi Cinselliğe Bakış Açılımları ile Namus Anlayışları Arasındaki İlişki. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9(2), 655–671. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.814435>.
- Kolburan, Ş. G. (2017) Kadın Cinayetleri Konusunda Nedensel Bir Değerlendirme: Sahip Olma Güdüsü, *Adli Tıp Bülteni*, 22(3), 194-199.
- Kumcağız, H., Dadashzadeh, R. (2017). Attitudes and Correlates of Turkish College Students in Relation to Female Honour. *Journal of Education and Practice*, 8(4), 121–128.
- Okay, Y. (2021) Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımının Kadınların Emek Piyasasına Katılımına Etkisi, *Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 12-33.

- Öztürk, M., Tire, O. (2019). Sosyodemografik Değişkenler ve Namus Adına Kadına Uygulanan Şiddete Yönelik Tutum: Üniversite Gençliği Üzerine Bir Araştırma. *Turkish Studies-Social Sciences*, 14(6), 3383–3400. <https://doi.org/10.29228/turkishstudies.39837>.
- Şahin, E. (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin “Namus” Algısı* [Yüksek Lisans]. Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Pearson.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2006). *Töre ve Namus Cinayetleri İle Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu*. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/2784>.
- World Economic Forum. (2021). *Global Gender Gap Report 2021*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf.
- Yaşar, B. (2011). *Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara’da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları* [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.